

Llavanera en el seu deliri

Text > EVA VÀZQUEZ

Il·lustració > MARC VICENS

Josep Pla tenia la fixació que Lladó no era un poble empordanès, sinó de la Garrotxa. El paisatge és d'una altra mena, potser menys fi i ventós, però l'escriptor sustentava la teoria en dos detalls irrefutables. A Lladó, com a Navata, Pontós o Bàscara, el tortell familiar se servia a entrada de primavera, mentre que als autèntics enclavaments empordanesos es portava a taula per Nadal. «Voleu un raonament més científic i fabulosament bonic per traçar una frontera?», ho rematava en to desafiant. L'altre indicatiu provenia de les garberes: a l'Empordà, després de la sega, del rostoll en fan garbes, però a la Garrotxa el recullen en garbons, que són bastant més petits, deia. No m'havia aturat mai a pensar-hi (les meves preocupacions són unes altres), fins que a finals d'aquest agost, després de passar-me l'estiu travessant els camps daurats de l'Empordà per anar cap a la platja, em vaig trobar un dia a la carretera de Lladó i, en efecte, allà empaqueten els sarments d'una altra manera. Juraria que fins i tot, en lloc de cargolades, moltes d'aquestes garbes eren compactades en la forma quadrada típica del farratge per al bestiar. No hi entenc gaire, però també em va semblar un símptoma que havia traspassat la línia que separa el pla del bosc.

A la ratlla, doncs, d'aquests confins comarcals, va néixer i va morir el pintor Marià Llavanera (1890-1927), a qui l'arqueòleg Joaquim Tremoleda acaba de dedicar la novel·la *La passió necessària* (Úrsula Llibres). Llavanera era una altra de les fixacions de Josep Pla, que ja molt vell i amb tota classe de pretextos (va encapçalar un article a *Destino* amb el sorprenent titular «Llavanera fou un formidable ciclista») el feia sortir als papers per avisar-ne una vegada i una altra el record. A vegades, fa l'efecte que va ser el primer home que va veure morir, perquè, a banda de reivindicar-ne els mèrits artístics, mai s'oblidava de recordar amb tot detall l'atroç

agonia del pintor a la casa pairal de Lladó, gran i enrevesada com un laberint, mentre encara flotava a l'aire l'olor del raïm de la verema i l'escopeta de caça reposava, com l'acusació d'una vigoria remota, rere la porta de l'habitació del malalt. La pèrdua de Llavanera el va impressionar enormement, perquè Pla llavors tenia tot just trenta anys i morir-se no formava part de les previsions, però no hi ha cap dubte que devia haver estimat molt aquell pintor rude i «dur com una pedra», aficionat al futbol, el ciclisme, la caça i les lligacames de les senyores, que va acabar sucumbint a una miserable infecció. Per les seves aficions atlètiques, va arribar tard a la pintura, però va posar-hi la mateixa fúria que aplicava a tots els ordres de la vida. Els crítics de l'època, des de Joaquim Folch i Torres a Rafael Benet, el van apreciar moltíssim i van contribuir a encimbellar-lo a una velocitat vertiginosa. Potser massa. Feia uns paisatges durs, molt ben plantats al terreny, uns paisatges que es podrien adscriure a l'anomenada escola d'Olot si no fos que són al límit de rebentar-la. Però no és un pintor que em despertés tant d'entusiasme com a Pla ni com a la majoria de lladonencs, que conserven amb orgull de paisanatge l'últim quadre que va pintar: una còpia a la moderna, d'un format desorbitat, de *Les noces de Canà* d'Il Veronese, que el tenia enamorat des del seu viatge darrer a París. Aquest quadre, justament, és el problema. No s'entén gaire, aquesta sobtada aspiració a la grandiloqüència: fer l'obra mestra, tornar-se descomunal, quina obsessió tan ridícula. Pla ho intuïa quan, enmig dels elogis, es tornava de sobte enigmàtic: «Llavanera fou un gran pintor, però sensualment i culturalment fou un primari».

